

Natuur.stad

DRIEMAANDELIJKS LEDENBLAD VAN NATUURPUNT ANTWERPEN STAD - SEPTEMBER 2016 - NOVEMBER 2016 - JAARGANG 5 - NUMMER 3
VERSCHIJNT IN MAART, JUNI, SEPTEMBER EN DECEMBER

Vossen in 't Stad

**VLUCHT EENS NAAR GRUUNRANT
DEN BOTANIEK: KIJKEN EN GENIETEN**

Bewegen

De vakantieperiode was weer fantastisch dankzij het mooie weer en de tijd die we buiten konden doorbrengen. Ikzelf geniet tijdens mijn vakantie het meest van de rust in de natuur, ergens in de bossen. Toch staan we ook weer klaar met een nieuwe uitgave van ons tijdschrift!

Bewegen in het groen kan je ook in de stad: in de Botanische tuin, in de GruunRant of in ons natuurgebied de Wolvenberg. Voor wie in de stad woont is dit een uitstekende uitvalsbasis. Misschien ontdek je wel een Vos, of een Jachthoornslak of een Kleine wespenbok. Maar in de stad kan je ook gewoon op zoek naar de muurflora die nog verscholen ligt aan de kade, op oude gebouwen of gewoon op je tuinmuur.

Bewegen doen we zeker in onze afdeling. Sinds kort is de vogelwerkgroep De Stadsmus van start gegaan. Eén van onze leden heeft zelfs een specialiteit van de Zwartkop beschreven. Ook de werkgroep voor jongerenactiviteiten (JONAS) pakt uit met een eerste activiteit op 15 oktober: "Red het Bosmuseum". In ons volgend tijdschrift stellen we de JONAS-werking voor. En wie kent Johan niet? Hij is de verantwoordelijke van ons Werkveld Beweging, de organisator van onze activiteiten voor het publiek. Wie hem niet kent, kan alvast met hem kennismaken op de Nacht van de Duisternis. Of beweeg 'ns 'n keer mee op de activiteit "Beheer 'ns 'n keer".

Nog geen ideetjes genoeg om zelf in beweging te komen? Dan mag je je altijd opgeven om mee ons communicatieteam te versterken.

Veel leesgenot!

Rit Van Damme
Voorzitter

Inhoud

september - november 2016 - jaargang 5 - nummer 3

Voorwoord	2
De Vos in Antwerpen stad	3
Vlucht eens naar het stadsrandbos GruunRant	4
De Geribde jachthoornslak	5
Zang van de Zwartkop	7
De 21ste Nacht van de Duisternis	7
Muurflora van Antwerpen	8
De Antwerpse plantentuin	10
Kleine wespenbok	11
"Beheer 'ns 'n keer"	11
Studie en Beheer	12
Interview met Johan Wyckmans	15
Activiteitenkalender	16

Lokale afdeling

Natuurpunt Antwerpen Stad is de lokale afdeling van Natuurpunt, vereniging voor natuur en landschap in Vlaanderen. Het werkingsgebied omvat de delen van de districten Antwerpen (postcodes 2000, 2018 en 2060) en Bergerhout binnen de Ring en het volledige district Berchem. Lid worden betekent dat je deel uitmaakt van een grote vereniging met meer dan 95.000 gezinnen, die in Vlaanderen 22.000 ha natuurgebied beheert.

Contact

Koen Van Keer, Boomgaardstraat 79, 2018 Antwerpen. (03-226 76 01) info@natuurpuntantwerpenstad.be

Lid worden

Lidgeld per gezin: € 27/jaar. Te storten op rekeningnummer BE17 2300 0442 3321 met vermelding van je huidig lidnummer of voor nieuwe leden met vermelding van je naam en adres. Je ontvangt dan zowel het nationale tijdschrift Natuurblad als het lokale ledenblad Natuurstad. Bovendien krijg je korting bij aankopen in onze Natuurwinkel.

Leden van Natuurpunt uit een ander werkingsgebied kunnen voor € 7 een abonnement op Natuurstad nemen. Te storten op rekeningnummer BE60 5230 8051 9270 met vermelding van je lidnummer, naam en adres.

Giften

Donateurs storten een extra bijdrage bovenop hun lidgeld. Vanaf € 40 per kalenderjaar krijg je een fiscaal attest. Storten kan op BE56 2930 2120 7588 met vermelding "Wolvenberg – projectnummer 7743".

Natuurstad is het driemaandelijkse ledenblad van Natuurpunt Antwerpen Stad. Gedrukt op een alcoholvrije pers met inkt op vegetale basis op Cyclus Print 100% gerecycleerd papier door De Wriker cvba. Oplage: 2.600 exemplaren.

Redactie: Yannice De Bruyn, Christiane Lobbstaël, Hugo Schepens, Ria Van Bastelaere, Rit Van Damme, Cindy Van den Dries, Monique Van Douselaere, Graziella Van Eylen, Koen Van Keer, Marc Van Outryve, Minne Verlinden, Johan Wyckmans.

Layout: Peter Kluppels & Wim Bruneel.

De Vos in Antwerpen stad

Tekst: Koen Van Keer

Regelmatig lezen we krantenberichten over vossen die zich wel eens in een dorpskern wagen, maar hoe zit het met de vossenwaarnemingen in het sterk verstedelijkte deel van Antwerpen?

De Vos spreekt tot de verbeelding. In onze contreien heeft "Van den vos Reynaerde" daar veel toe bijgedragen. Het dier had echter vóór het verschijnen van het epos al de reputatie "sluw" te zijn. In de middeleeuwen werd de Vos gevreesd omwille van de schade die hij veroorzaakte aan het kippenbestand. Dit is vandaag in vele landelijke Vlaamse gebieden opnieuw het geval. Natuurpunt raadt mensen steeds aan om hun kippen te beschermen, eerder dan de vossen te bejagen en hen dus te doden.

Randfenomeen?

In Antwerpen situeren de meldingen zich overwegend in het zuiden van de stadskern (Figuur 1). Ook het kaartje van het project "Dieren onder de wielen" (waarbij Natuurpunt gegevens van dierlijke verkeersslachtoffers verzamelt), toont een vergelijkbaar beeld. Omdat vossen de bermen aan de Ring en de nabij gelegen spoorwegbermen als verbindingsweg gebruiken, is het ook logisch dat ze in die omgeving het meest gezien worden. Opvallend is het quasi ontbreken van waarnemingen in de

Vos (foto: Jans Canon)

stadszone die aansluit bij het Rivierenhof, terwijl we weten dat de soort in dat park en verderdoor naar Rugveld, Ertbrugge en Bremweide wel degelijk leeft. Een verklaring zou kunnen zijn dat de vossen er doorgaans niet in slagen om het kluwen van snelwegen aan de Turnhoutse poort veilig over te steken.

Opvallende waarnemingen

Verder vallen nog drie waarnemingen op: eentje aan de Royerssluis (mogelijk afkomstig van het Noordkasteel) en twee waarnemingen dieper in de stad. Een exemplaar werd gezien in de buurt van het Harmoniepark en een ander had zich een weg gebaad tot diep in Borgerhout (omgeving Koxplein).

Niet voederen!

De kans is reëel dat we in Antwerpen nog meer meldingen gaan zien van Vos. Voor zover als nodig, willen we hier nog eens beklemtonen dat de aanwezigheid van vossen op zich geen risico's inhoudt voor de mens. Hopelijk krijgen sommigen echter niet de goedbedoelde reflex om de dieren te beginnen voederen. Zoiets vergroot immers het risico dat de dieren afhankelijk worden van dat voedselaanbod en dat zich op een bepaald moment door een overvloed aan voedsel te dichte populaties gaan ontwikkelen, waardoor er wél overlast kan ontstaan. ■

Figuur 1. Gekende vindplaatsen van Vos in de stad (bron: Waarnemingen.be)

Vlucht eens naar het stadsrandbos GruunRant

Tekst: Koen Van Keer

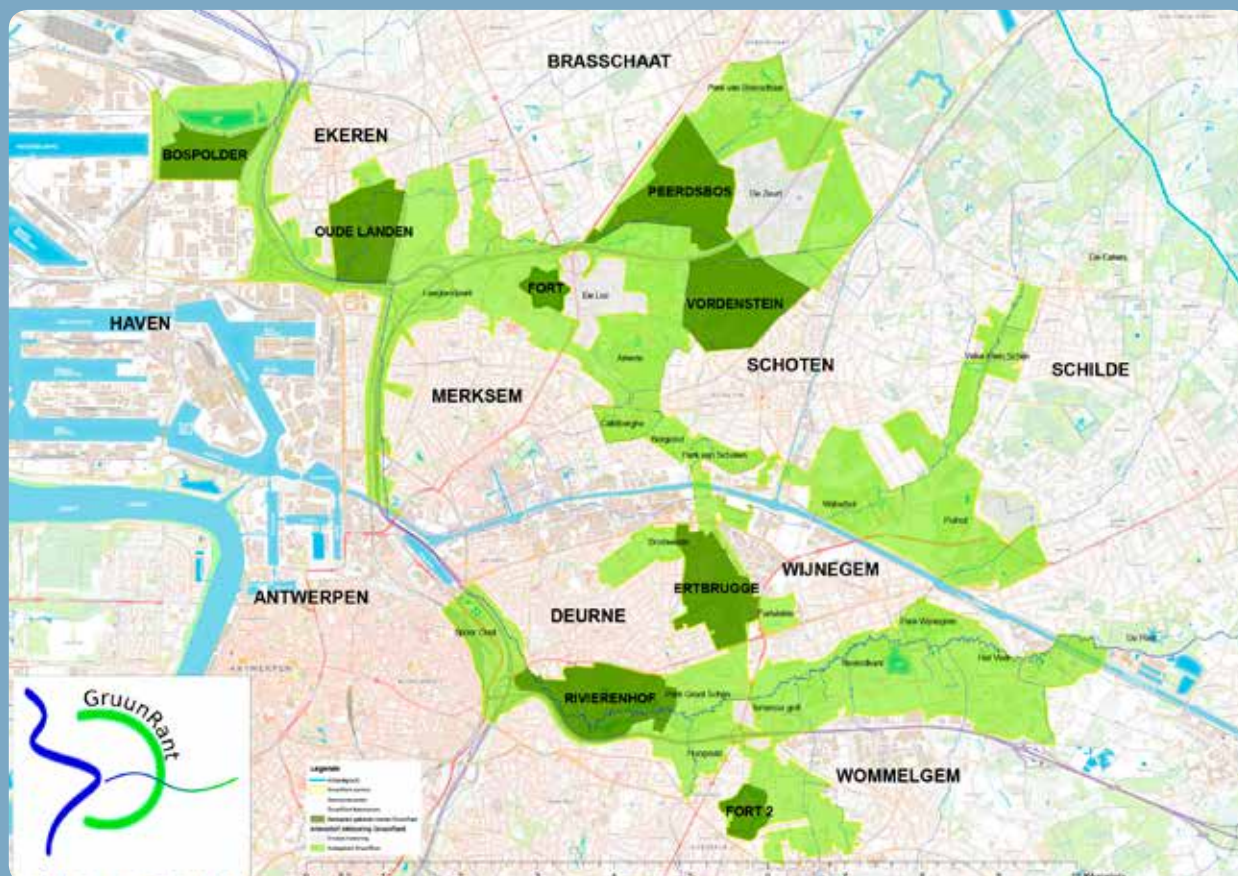
Zelfs een doorwinterde stedeling heeft af en toe nood aan een rustige wandeling in het groen. Wetenschappelijk onderzoek bevestigt dat het echt goed is voor lichaam en geest om je in de natuur te bewegen.

Mits enkele kleine ingrepen...

De binnenstad heeft wel degelijk interessante natuur. Daar proberen we in Natuur.stad ook over te berichten. Vaak gaat het dan wel over kleine oppervlakten. Natuur die je moet "degusteren" dus. Om te genieten van wandelingen of fietstochten in grotere natuur- en groengebieden, begeven stedelingen zich buiten de stad. Toch gaan we het daarbij soms te ver zoeken. Antwerpen beschikt namelijk al over een stadsrandbos van wel 3.500 ha: GruunRant. Mits enkele ingrepen

ligt er één doorlopende groene gordel van in de Antwerpse haven tot in Wommelgem. Het is een gebied met veel gezichten: haven, natuurgebied, oude kasteelparken, landbouwgebied, bossen, recreatiegebied. We vermelden het Rivierenhof, Park Groot Schijn en de valleien van de Grote Schijn en de Koude Beek, de Fortvlakte, het beschermde landschap Erbrugge, de Bremweide, het Park van Schoten, het Park van Brasschaat, Peerdsbos, Kasteeldomein Calixberghe, Domein Vordenstein, Laaglandpark Merksem, de Oude Landen... (Figuur 1).

Figuur 1

GruunRant, zoals het voorlopig is ingetekend (grafiek: GruunRant)

Opstartende beweging

GruunRant is naast een concreet gebied, ook een opstartende beweging. Reeds heel wat organisaties, besturen, Bekende Vlamingen enz. zijn succesvol benaderd met de vraag om zich achter GruunRant te willen scharen. Het inzicht groeit in de stad en in de rand dat de nabijheid van natuur geen luxe is, maar een noodzaak. Iedereen voelt ook met de ellebogen aan dat we het resterende groen onvoldoende gaan beschermen met "betonstops" die pas ingaan in het jaar 2050.

Er werd daarom een samenwerking opgestart "vanuit de basis", waarin nu de ene na de andere lokale "kern" actief wordt. Dat zijn mensen die het idee van GruunRant genegen zijn en er binnen hun gemeente willen aan werken. Dat doen ze door denkwerk over hoe de aanwezige groene stukken kunnen verbonden worden, of door lobbywerk om bestaande groenzones te behouden en nieuwe groenzones te creëren. Een overkoepelende stuurgroep coördineert zaken als persacties en bovenlokale thema's.

Zorg mee voor een groene rand rond Antwerpen!

Met onze afdeling steunen wij GruunRant voor 100%. Wil je mee concreet bijdragen aan de uitbouw van een groene zone rond Antwerpen, waar het aangenaam wonen, wandelen en fietsen is en waar natuur ruimte krijgt om zich te ontwikkelen? Neem dan contact op met coördinator Paul Lermytte, via gruunrant@telenet.be

*Rust, natuur, gezelligheid, ... Natuurrezerwaten
Schupleer en Lovenhoek op een boogscheut!*

Camping

www.dezevengeitjes.be
info@dezevengeitjes.be
Heiken 37 - 2290 Vorselaar
0032 491 52 50 80

SMILE

VERHUUR VAN: IJZERMAAL HELIKOPTER VOORSelaar, DE DREEF OOSTAKKER VOORSelaar, PA - DJ'S (SUB-MISSION) - VERHUUR ZAAL DE DREEF & EDMA & IJZERMAAL VOORSelaar

SMILE-EVENTS.BE - 0495 16 01 15 - 0468 15 54 50
EDMA.BE

Geribde jachthoornslak (foto: Hans De Blauwe)

De Geribde jachthoornslak

Tekst: Yannice De Bruyn

België telt drie inheemse jachthoornslakken: de Scheve jachthoornslak, de Fraaie jachthoornslak en de Geribde jachthoornslak. Hun schelp lijkt op... inderdaad, een jachthoorn. Bij de Geribde jachthoornslak vertoont de schelp steeds zeer duidelijke ribbels. Zo zijn ze makkelijk te herkennen. Maar je moet wel goed opletten. Hoewel de Geribde jachthoornslak veel voorkomt in ons land, wordt zij vaak over het hoofd gezien door haar geringe grootte. De soort houdt van een droge omgeving, maar wordt ook gevonden in matig vochtige gebieden. In de Latijnse naam *Vallonia costata* staat "costata" voor rib (costa) en "Vallonia" voor de Romeinse godin van de valleien, een biotoop waar de Geribde jachthoornslak vaak wordt gevonden. Ook wegbermen, graslanden of mosvegetatie zijn een geliefd leefmilieu. Belangrijk is dat het om een open omgeving gaat, liefst met een dunne strooisellaag. Je zal de soort daarom sneller aantreffen in de tuin dan in het bos.

In Antwerpen stad is de Geribde jachthoornslak twee keer gevonden in ons natuurgebied Wolvenberg.

Met dank aan Jelle Ronsmans.

Zwartkop (foto: Philippe Dehérand)

Zang van de Zwartkop

Elke vogel zingt zoals hij gebekt is! Of toch niet?

Tekst: Maarten Schurmans

Zingen om indruk te maken

Voorjaarszang is zeer belangrijk voor zangvogels. Daarmee bakenen ze hun territorium af en lokken ze vrouwtjes. Elkaar goed begrijpen is zo belangrijk dat zich ook bij vogels lokale variëteiten (= dialecten) ontwikkelen. Het verschil tussen de suskewiet van de "Vlaamse" en de slag van de "Waalse" Vink, is een goed voorbeeld hiervan. Anderzijds zijn er vogelsoorten die door een ruim repertoire van imitaties indruk willen maken. Zo kan de zang uiterst gevarieerd en verwarrend worden, zoals bij de Bosrietzanger of de Spotvogel. Dit is een bron van vreugde (of frustratie) voor vogelliefhebbers bij het herkennen van zang.

Een totaal onbekende zang

Met beide fenomenen werd ik op maandagochtend 18 april geconfronteerd toen ik mijn dochter naar school bracht. De school ligt in een sterk verstedelijkt gebied in Berchem, met enkele bomen in de nabije tuinen. Bij het oversteken van de speelplaats, hoorde ik een mij totaal onbekende zang. Nadat ik mijn dochter had afgezet, zong de vogel nog tweemaal en zag ik hem ook zitten. Het was een effen gekleurde grijze zangvogel. Thuis zocht ik nog even de zang van Grauwe vliegenvanger op, maar dat was het niet.

Een vreemd dialect

's Avonds besprak ik dit met Koen Leysen in de vogelcursus. Hij maakte mij attent op de **Leierzang** van Zwartkop. De Zwartkop is een notoire imitator van andere vogels. Leierzang is echter één van zijn dialecten, meestal gehoord op eilanden en in afgelegen Alpenvalleien. Het is daar beschreven door de Duitse ornitholoog Leier. Bij het beluisteren van deze zang op xeno-canto (zie onderaan), kon ik meteen horen dat die paste bij mijn ochtendzanger. De Leierzang wordt beschreven als

Zwartkop (foto: Jules Fouarge)

een dialect uit enkele streken in West-Europa. De zang van de Zwartkop is heel variabel, met verwerking van vreemde elementen. De Leierzang kan verwerkt worden in het begin, midden of einde van zijn "normale" zang. Hij kan ook volledig op zichzelf staan en juist die versie had ik gehoord. Deze zang werd al eerder in de Lage Landen gehoord, meestal vroeg in het voorjaar. Heeft de geïsoleerde locatie in de stad deze Zwartkop aangezet tot Leierzang? ■

Je kan de waarneming terugvinden via <http://waarnemingen.be/waarneming/view/116667231>.
Je kan de Leierzang zelf beluisteren via <http://www.xeno-canto.org/set/321>

8 OKTOBER 2016

NACHT VAN DE DUISTERNIS

PROEF DE DONKERSTE NACHT VAN HET JAAR

Natuurpunt Antwerpen Stad nodigt je uit op de 21ste Nacht van de Duisternis.

We ontvangen je vanaf 20.30 uur aan onze onthaalstand met wat versnaperingen en een heerlijke gratis jenever of bio fruitsapje van de Drie Wilgen!

We vertellen je waarom duisternis zo belangrijk is voor de dierenwereld en welke effecten licht en duisternis hebben op het leven van (nacht-)dieren in een stadsomgeving.

Nadien splitsen we op in kleinere groepjes en proberen we zelf vast te stellen of we nachtleven kunnen vinden.

Plaats van afspraak: Kiosk, Koning Albertpark
2018 Antwerpen

Datum: zaterdag 8 oktober 2016
Aanvang: 21 uur

Einde rondleiding omstreeks 22.30 uur / tap toe om 23 uur
Inschrijven via: duisternis@natuurpuntantwerpenstad.be

Muurflora van Antwerpen

Tekst: Erik Molenaar

Muurflora is een bijzonder onderdeel van ons levend erfgoed. In Vlaanderen is deze flora niet beschermd en dat laat zich voelen. Ze bestaat uit veelal ongewone soorten die op stenen leven, samenleven met schimmels en belaagd worden door ongewervelden.

Tussen hun wortels en onder de blaadjes vinden kleine diertjes hun toevlucht. Een oude muur is een bijzonder habitat waarin een extreme stofwisseling doorgaat, een levend substraat dat zichzelf in stand houdt. Naast korstmossen, algen en bacteriën is de muur ook gekoloniseerd door varentjes en mossen en binnenin is hij doorvlochten met zwamvlok. Deze zwammen leven van het weinige plantaardig materiaal dat zich in de poriën en voegen bevindt. We vinden muurflora in Vlaanderen zowat in alle stedelijke biotopen. Het microklimaat lijkt extreem droog, maar door de aanwezige vegetatie wordt

de vochtigheid gebufferd en de regen opgeslagen. Dit draagt bij tot de stabiliteit van de muur, of hij nu uit natuursteen of uit baksteen bestaat.

In Antwerpen stad herbergen de Scheldekaden en -muren een groot aantal uiterst zeldzame soorten. Door eeuwenlange bedijking houdt de brakwaterflora zich hier enkel op in de steenvoegen en tussen modderige rotsblokken.

Teloorgang van essentiële biotopen

Oude muren zijn niet zomaar "vuil" door de luchtverontreiniging, maar zijn begroeid met een laagje algen en bacteriën die de muur vochtwerend houden. Oude baksteen en zeker natuursteen worden door het zandstralen poreus en zuigen hierdoor meer vocht op. Vochtwerende behandeling is op oude muren trouwens funest omdat dan het vocht niet naar buiten kan en neerslaat op de binnenmuur en het pleisterwerk. Muurflora is dus een essentieel onderdeel van oude, levende muren omdat ze hen beschermt door het vocht binnenin voor haar eigen overleving te benutten. Veelal denkt men dat de muur beschadigd wordt, maar de onooglijke muurflora is hier niet de dader.

Maatregelen en bescherming

Op het Vleeshuis zijn de eeuwenoude kalkvoegen weg door zandstralen. De erosie heeft nu vrij spel. Het is onze vraag om deze gebouwen in hun oorspronkelijke staat te laten en de muurflora te gedogen, tenzij er struiken op verschijnen.

Veelal exotische en rotsbewonende bomen en struiken (aanplantingen in plantsoenen) vormen het echte probleem. Op het Willemdok konden we de afgelopen 10 jaar een toenemend aantal (tot zelfs vele honderden) exemplaren Vlinderstruik, Hartbladige els en andere siergewassen noteren. Zeldzame varens zoals Zwartsteel, Zachte naaldvaren, Eikvaren en Blaasvaren zijn overigens waargenomen op vochtige, kalkgevoegde muren.

Zwartsteel (foto: Jonas Mortelmans)

Havenbedrijf en stad doen inspanning

Onlangs gingen in Antwerpen verschillende belangrijke locaties met waardevolle muurflora teloor. In het kader van de overdracht van de oude dokken door het Havenbedrijf aan de stad, worden deze structuren "geschoond" en gerestaureerd. Onze afdeling nam contact op met het havenbedrijf om te trachten één en ander in extremis te redden en voor de toekomst te bewaren. Uit de eerste gesprekken met de stad blijkt dat deze wel oren heeft naar een natuurvriendelijker onderhoud van de kademuuren op het Eilandje. Dit houdt in dat het noodzakelijke onderhoud zich beperkt tot het verwijderen van houtige gewassen die

de structuur van de muren aantast of op termijn kunnen aantasten.

Kruidachtigen op de verticale delen (muurwanden) zullen daarbij zoveel mogelijk ontzien worden omdat zij geen wezenlijk probleem zijn voor de infrastructuur. Zeker de rode lijstsoorten vragen speciale aandacht en de zorgplicht noopt tot zorgvuldigheid. Concrete afspraken zijn er echter nog niet gemaakt.

De stabiele herkolonisatie van behandelde muren duurt meerdere decennia. ■

Steenbreekvaren (foto: Wim Strecker)

Onschuldige muurflora (varens,...) en schadelijke houtige gewassen (Vlinderstruik,...) (foto: Wim Strecker)

**Gezocht:
Redacteurs ledenblad
snelle media***

die een vlot artikel/bericht
willen schrijven over

- groene ruimten en
biodiversiteit in onze stad
- flora en fauna in
het Antwerpse
- wat er leeft in onze afdeling

Spreekt dit jou aan?

Laat het ons weten via
[wordvrijwilliger@
natuurpuntantwerpenstad.be](mailto:wordvrijwilliger@natuurpuntantwerpenstad.be)
of bel eens naar 0474/886.486

*Snelle media: facebook,
nieuwsbrief, website,
flyers, folders...

Dank voor je antwoord!

De Antwerpse plantentuin

Tekst: Yannice De Bruyn

De Antwerpenaar en “zijn Botaniek”, het is een bijzondere relatie. Wie wandelt niet al eens door de plantentuin? Nog even snel, of lekker langzaam: het is telkens een beleving.

De tuin is dan ook een groen walhalla, een rustpunt in de drukke stad. De Antwerpse plantentuin is geen hortus botanicus, met een strikt wetenschappelijk karakter. Er worden wel zaden uitgewisseld met zo'n 200 botanische tuinen wereldwijd. Maar de 4000 m² en 1800 soorten van “den Botaniek” zijn er vooral voor de beleving van de bezoeker. Geen hoekje dat niet ergens in een fotoalbum, modeblad of schetsboek prijkt, want op mooie dagen is de tuin bezaaid met kunststudenten die de natuur nauwlettend observeren.

Kijken en genieten

De tuin is voortdurend in beweging. Nieuwe knoppen ontwaken in de ochtendtuin, bloemenkelken zingen het hooglied van hun schoonheid tot een rimpeling hun randen verkleurt. Elke dag evolueert er iets, richting groei en bloei, of richting verval en wedergeboorte. Dit gaat natuurlijk te traag voor onze ongeduldige mensenogen, en daarom is de tuin ook zo rustgevend. Op een luie middag bestaat er even niets anders dan het gezoem van insecten, de streling van een bries, de zachte zon. In de lommer van een boom spelen de bladeren met hun schaduw. En steeds opnieuw klinkt daar het fwiet fwiet, het roekoe, het suskewiet.

Voor elk wat wils

Sinds 1950 is de tuin beschermd als monument: alle afgestorven bomen en planten worden vervangen door een soortgenoot. Dat niet alle soorten inheems zijn, is historisch bepaald. Bij zijn oprichting eind 19de eeuw voorzag de tuin het nabijgelegen ziekenhuis van geneeskrachtige planten. Daarna werd hij omgevormd tot een wetenschappelijke hortus botanicus, met zoveel mogelijk inheemse én uitheemse

Standbeeld Peter van Coudenberghe naast “Het Gebaar” (foto: Rafaël Delaedt)

soorten. Vandaag heeft de plantentuin zich ontpopt tot belevingstuin, waar projecten plaatsvinden als de Tuin der Poëten. Er is ook een grote biodiversiteit, zowel in de onder- en struiklaag als bij de bomen. Dit dankzij het onderhoud, dat al tien jaar puur biologisch gebeurt. Na het snoeien worden er bijvoorbeeld geen plantenresten meer weggehaald, om de kleinste bewoners te plezieren. Het zijn de insecten en de vogels die de tuin echt tot leven brengen. Een brok buitenleven recht in het hart van de stad. ■

Met dank aan Karel Olbrechts, werkleider Groendienst Antwerpen.

Zicht op het centrale deel (foto: Rafaël Delaedt)

Kleine wespenbok

Tekst: Koen Van Keer

Op 22 mei maakten we een lentewandeling in ons natuurgebied Wolvenberg. Naast tal van andere interessante vondsten, troffen we ook een exemplaar van de Kleine wespenbok aan. Vaak wordt deze intrigerende kever gevonden op bloeiende schermbloemigen, maar dit exemplaar zat in het bosgedeelte zonder bloeiende bloemen. Wat deed het daar? De larve van de Kleine wespenbok leeft gedurende anderhalf jaar in dood loofhout. De kans is dus reëel dat de kever een stronk zocht waar hij zijn eitjes kon afzetten... Een mooie illustratie van de effecten van natuurbeheer, waarbij dood hout niet verwijderd wordt.

De soort lijkt op een wesp en beschermt zich zo tegen aanvallers, die misleid worden. Dat nabootsen van "gevaarlijke" insecten door niet gevaarlijke, noemt men mimicry. Bovendien zijn het niet alleen de kleuren van de kever die aan een wesp doen denken. Hij gedraagt zich ook zo, door zich in drukke, korte rukjes voort te bewegen en zelfs de vlucht van een wesp na te bootsen.

Kleine wespenbok (foto: Paul & Marianne Wouters-Horemans)

Natuurpunt Antwerpen Stad nodigt je uit op "Beheer 'ns 'n keer"

Zin om kennis te maken met de natuur? Trek je stevige wandel- of werkschoenen aan en kom naar "de Wolvenberg", een mooi stukje natuur en het enige natuurgebied binnen onze stadskern. Je kan gewoon iets komen leren over de planten en dieren in het gebied. Maar je kan ook mee helpen beheren. Er is veel werk: overwoekerende uitheemse planten er uit halen, maaien, afvoeren, een mooi graslandje afbakenen... Tweemaal per jaar zetten we "onze deuren" speciaal voor jou open.

Op **zondag 20 november** verwachten we je om 10u op de hoek van de Posthofbrug en de Singel, aan de container. Iedereen is welkom: vrijwilligers, leden en niet-leden van NAS, inburgeraars en buurtbewoners, ook kinderen! Wij sluiten af om 14u met een versnapering en een drankje.

Wil je erbij zijn, schrijf je in via Beheersnkeer@natuurpuntantwerpenstad.be

FIETSENDEGEUS.BE

MARNIXPLAATS 4
2000 ANTWERPENPROFESSIEEL
ADVIESKWALITIEVE
MERKENTOPSERVICE
NA AANKOOP

BULLITT®

GAASTRA

KUILOVER
E-WORKIE

KOGA®

tokyobike

fahradmanufaktur

Studie en Beheer

Een bondige kroniek van het beheer en de monitoring in onze afdeling

Tekst: Erik Molenaar

Grote wigwamspinn (foto: Pierre Oger)

April

Het einde van de winter zet in met de eerste bloesems van Zoete kers en Aalbes, het neuriën van de eerste hommels en bijen, en een bezoek van de plantenwerkgroep F.O.N. aan het kilometerhok Brilschans-Pulhof. We noteren er enkele nieuwe soorten: Florentijns havikskruid, Akkerhoornbloem (de trouwe metgezel van Knolboterbloem), Aziatische veldkers, Rood herderstasje, zaailingen van Palmpje en het exotische Buxusmotje. Gevreesd wordt dat er massale uitzaai is van Pennsylvanese es. Op de excursie is de helft van de deelnemers een trouwe plantenliefhebber van FONAS.

Met ons vast gezelschap monitoren we later Spoor Oost, maar de volledige site is er op de schop gegaan en we maken een plantenlijst aan het Lobroekdok.

Er is opnieuw Muurfijnstraal waargenomen in de binnenstad, na jaren afwezigheid. In ons natuurterrein worden nog enkele gevaarlijke bomen opgeruimd langs het pad, waarbij een deel van het hout wordt gebruikt om lage houtrillen te maken. De jaarlijkse lentewandeling aan de Brilschans valt letterlijk in het water.

Mei

Op onze lentewandeling op Wolvenberg tellen we zeker de helft nieuwe wandelaars. Tijdens de rondleiding horen we opgewonden geluiden van Sperwer. Er worden ook enkele spinnen waargenomen, zoals Grote wigwamspinn in de eindtwijgen van Kweepeer, Tuinhangmatspinn, Struikhangmatspinn en Schaduwstrekspinn. We monitoren de nieuwe poel aan de voetgangersbrug en de graslanden aan de zijde van de Grote Steenweg, wat o.a. nieuwe vindplaatsen van Bijenorchis en Grote keverorchis oplevert. Met de plantenwerkgroep bezoeken we verder Park Hertoghe en de snelwegbermen aan de Gerard Le Grellelaan.

Het natuurbeheer spitst zich na het winterregime voor het eerst toe op hooilandbeheer, zij het dat de konijnen nog steeds de vegetaties decimeren. Naar jaarlijkse traditie bezoekt de lerarenopleiding biologie het terrein en leert er planten determineren. Dit lukt best aan de kant van de hoofdingang, waar meer dan honderd soorten in bloei staan.

Juni

De monitoring in de Oosterweelbocht levert fraaie beelden op van bloeiend Echt lepelblad en Schorrenzoutgras. Er worden weer nieuwe soorten opgetekend in de rietkraag, waar meerdere koppeltjes Kleine karekiet hun ruisend wereldje bezingen.

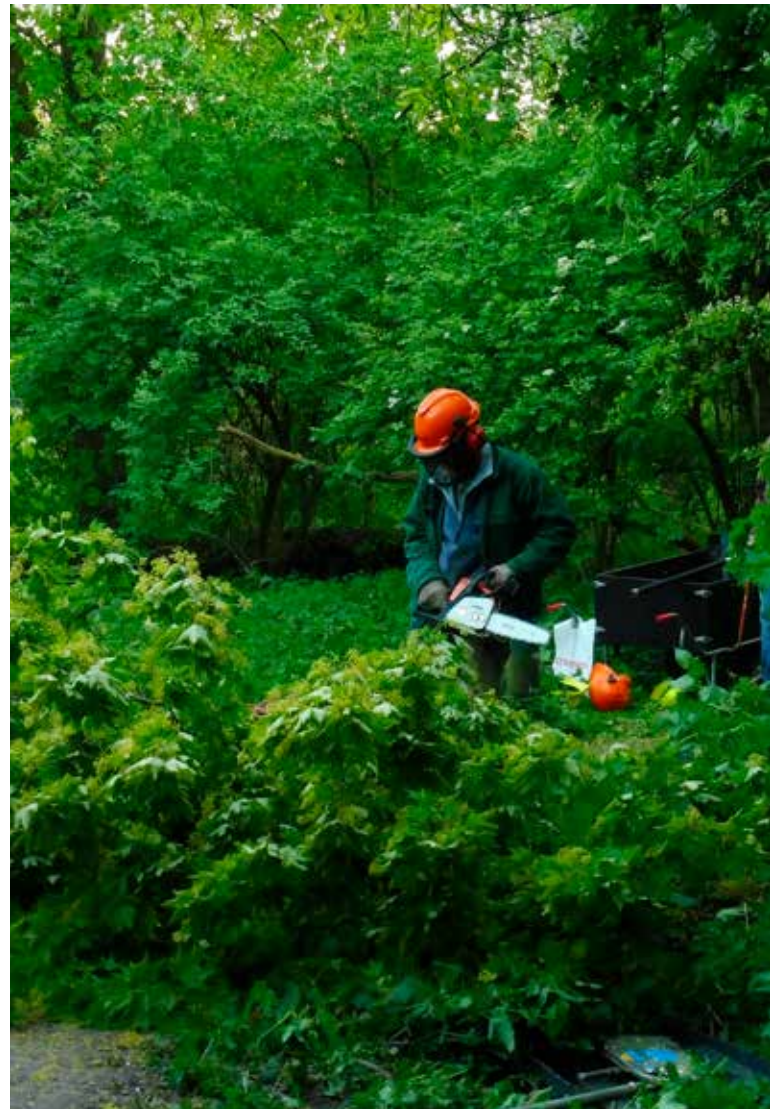
Met het beheer op de Wolvenberg brengen we vooral maaisel naar verzamelpunten, dat op "Beheer 'ns 'n keer" zal afgevoerd worden met extra kruiwagens. Inmiddels is het hoogzomer en de orchideeën staan in bloei, ook op de Ringbermen, waar steeds meer Bijenorchis verschijnt. Bij de monitoring maken we opnieuw een lijst aan de poel onder de voetgangersbrug. Enkele voor de omgeving nieuwe soorten worden opgemerkt, zoals Groot moerasscherm en Borstelbies, een miniatuurgrasje dat we hier nooit hadden

verwacht. Deze piepkleine pionier heeft een 1 tot 5 jaar levende zaadbank, dus opnieuw een raadsel van geboorte, groei en sterfte in plantenpopulaties. Op de zomerwandeling passeren we de poel met 15 bezoekers, iedereen kan het kleine wonder aanschouwen.

Om een toekomstig beheer van de graslanden aan de Stenenbrug op te stellen, gaan we naar de snelweg. Als we er aankomen wordt er net op dit perceel geklepeld (= machinaal snoeien van ruig struikgewas). Tot onze verrassing vinden we er o.a. Bijenorchis en Hokjespeul in bloei. Moedig vraag ik de arbeider om de populatie te ontzien, daar er een fout in het maaischema zit. De brave man rijdt voorzichtig rond de zeldzaamheden. Nu nog een juist beheer plannen: maaien ja, klepelen nee! ■

Onderzoek aan de stadsschorren (foto: Karin Thiers)

Opruimen van risicovolle bomen op Wolvenberg (foto: Karin Thiers)

WIJ ZIJN OPEN!

EENMALIGE KORTING VAN 10% TIJDENS DE MAAND
SEPTEMBER 2016 VOOR DE LEDEN VAN NATUURPUNT

Natuurlijk en Biologisch Shoppen

VERLATSTRAAT 9, ANTWERPEN ZUID 985m2 aan Biologische producten

Groenten en fruit, verse gerechten, brood & gebak,
herboristerie, lichaamsverzorging en zoveel meer.
14 parkeerplaatsen en 27 fiets parkeerplaatsen

Bio Bistro voor een gezond
ontbijt en heerlijke lunch!

OPENING
SEPTEMBER 2016
HOPLAND 46
ANTWERPEN

HET NATUURHUIS MERKSEM

Eethuisstraat 130-140
2170 Merksem
Tel.: 03/645 50 42
Fax: 03/645 66 18
merksem@hetnatuurhuis.be

Openingsuren:
Ma. tot vr.: 09u00 tot 18u00
Zo.: gesloten

HET NATUURHUIS ANTWERPEN

Otto veniusstraat 29
2000 Antwerpen
Tel.: 03/233 23 56
Fax: 03/233 24 38
antwerpen@hetnatuurhuis.be

Openingsuren:
Ma tot vr.: 09u30 tot 18u30
Za.: 09u30 tot 18u00
Zo.: gesloten

HET NATUURHUIS ANTWERPEN ZUID

Verlatstraat 9
2000 Antwerpen
zuid@hetnatuurhuis.be

Openingsuren:
Ma tot vr.: 09u30 tot 18u30
Za.: 09u30 tot 18u00
Zo.: gesloten

Natuurlijk en Biologisch Shoppen

BON-10%
Op alle aankopen!

*Enkel op vertoon van deze bon
op onze nieuwe vestiging!*

Deze bon is enkel geldig in september 2016
in onze nieuwe vestiging op de Verlatstraat 9 te
Antwerpen. Deze bon is niet combineerbaar
met andere kortingen en promo's.

Interview met Johan Wyckmans

Tekst: Marc Van Outryve

Je hebt Johan wellicht al ontmoet bij één van onze activiteiten, druk in de weer aan onze stand of rustig een leuke foto aan het maken. Wat motiveert hem bij Natuurpunt?

Waarom ben je vrijwilliger geworden bij Natuurpunt Antwerpen Stad (NAS)?

Johan (overtuigd): van jongs af had ik een levendige belangstelling voor natuur en ecologie. Ik steunde Greenpeace en het WWF. Natuurpunt gaf me de mogelijkheid om als vrijwilliger actief mee te werken aan ons leefmilieu, in mijn directe omgeving. Als rasechte Antwerpenaar vond ik snel de weg naar de afdeling Antwerpen Stad. Sedertdien kon ik me bij NAS nuttig maken als bestuurder, penningmeester, fotograaf, en nu als verantwoordelijke voor het werkveld Beweging. Zo kan ik mijn dromen op het terrein waarmaken.

Wat is je meest positieve ervaring hierbij?

Johan (enthousiast): dat is onze inheemse Plantenmarkt, in 2015 veelbelovend gestart en ook dit jaar succesvol (ondanks regen- en hagelbuien!), dankzij de hulp van vele vrijwilligers.

Exotische flora was vroeger erg populair. Nu slagen we er in om stadsbewoners en stadsbestuur bewust te maken van het nut van inheemse planten en bloemen. Deze trekken heel wat kevers, bijen en vlinders aan, die zich zo kunnen voeden en voortplanten. Intussen zorgen ze voor de bestuiving van planten en bomen. Daardoor wordt de biodiversiteit bevorderd, de sleutel voor een groener leefmilieu.

Welke tips wil je meegeven aan andere vrijwilligers?

Johan (glimlacht): eigenlijk moeten we eerst vragen wat zij of hij juist wil. Wat je graag doet, doe je ook goed. Gelukkig biedt NAS veel mogelijkheden voor wie iets wil doen in de natuur, of voor wie er vooral iets wil over leren. Vanaf 2017 plannen we daarom regelmatige "team-happenings", waar je onze NAS-activiteiten en mogelijkheden tot engagement kan ontdekken. Er komt ook een praatcafé, waar je bij een glaasje andere vrijwilligers ontmoet. Zo groeien we tot een hechte vriendengroep.

Hoe zie je de toekomst van de natuur in de stad?

Johan (denkt na): we vrezen dat nakende grootschalige projecten hele stukken natuur in Antwerpen zullen doen verdwijnen. Gelukkig leeft dit bij de mensen. NAS is waakzaam, wij blijven ons inzetten voor een groene en biodiverse stad. Daarom zijn ook kleinschaliger projecten als onze Geveltuinacties en opruimacties aan het Noordkasteel een echt signaal voor onze bevolking. De liefde voor de natuur brengt ons samen.

Dit alles stimuleert me om me te blijven engageren bij NAS, besluit Johan hoopvol. ■

Johan tijdens "Beheer 'ns 'n keer" (foto: Marc Van Outryve)

Zaterdag 15 oktober organiseren we in de Wolvenberg

"Red het Bosmuseum!"

Jong en minder jong ontdekken zo een mooi stukje natuurgebied. Je gaat als kunstenaar aan de slag met natuurlijke materialen!

Je wordt verwacht om 14u aan de container op de hoek van de Posthofbrug en de Singel (vlakbij achteruitgang van Berchem Station). We sluiten af met een drankje rond 17u.

Wil je erbij zijn, schrijf dan in op jonas@natuurpuntantwerpenstad.be

Kijk voor verdere informatie op onze website www.natuurpuntantwerpenstad.be

PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

Afgiftekantoor

Antwerpen X MassPost

Erkenningsnummer:
P913.972

Retouradres:
Johan Wyckmans
Begijnvest 68, bus 3
2000 Antwerpen

Activiteitenkalender

Voor de volledige agenda zie www.natuurpuntantwerpenstad.be

*Deelnameprijs 1 € / Leden nemen gratis deel

september

- 4** Zomerbomenwandeling*, 14u-18u
Route: van Leopold De Waelplaats
(Hoek Schildersstraat) naar de
Botanische tuin
Inschrijven verplicht: wandeling@natuurpuntantwerpenstad.be
- 6** Plantenstudie FONAS
10u, Klein Zwitserland (nieuwe
percelen)
Fietstunnel Waesdonckstraat – Anna
Van Hoonstraat (Mortsel)
- 22** Cursus Waarnemingen.be*
19.30u, Oud Kapelleke, Ferdinand
Coosemansstraat 127, 2600 Berchem
Inschrijven verplicht:
Vogelwerkgroep@natuurpuntantwerpenstad.be
- 25** Uitstap Vogelwerkgroep: Averbode
Bos en Heide, gids Koen Leysen
Vertrek: 7.30u - Terug: 13u
(carpooling)
Station Berchem, kant afgebroken
Post/Borsbeekbrug
Deelname: 5 euro
Inschrijven verplicht:
Vogelwerkgroep@natuurpuntantwerpenstad.be

BEHEERWERKEN WOLVENBERG

Tot 31 augustus 2016 op
woensdagavond, 19u-21.30u
Van **11 september 2016 tot en
met april 2017** op zondagmorgen,
9.30u-12u

oktober

- 2** Herfstwandeling Wolvenberg*
10u-12u, Container Hoek Posthoflei/
Singel
Inschrijven verplicht: wandeling@natuurpuntantwerpenstad.be
- 8** Nacht van de duisternis*
(zie pagina 7)
20.30u-22.30u, Kiosk Albertpark (over
Brouwerij de Koninck)
Inschrijven verplicht: duisternis@natuurpuntantwerpenstad.be
- 15** Red het bosmuseum
(zie pagina 15)
14u-17u, Wolvenberg container Hoek
Posthoflei/Singel
Inschrijven verplicht:
jonas@natuurpuntantwerpenstad.be
- 16** Herfstbomenwandeling*, 14u-18u
Route: van Leopold De Waelplaats
(Hoek Schildersstraat) naar de
Botanische tuin
Inschrijven verplicht: wandeling@natuurpuntantwerpenstad.be
- 29** Uitstap Vogelwerkgroep naar Zwin
en Oostkust
Vertrek: 8u - Terug: 18u (carpooling)
Station Berchem, kant afgebroken
Post/Borsbeekbrug
Deelname: 5 euro
Inschrijven verplicht:
vogelwerkgroep@natuurpuntantwerpenstad.be

ZWERFVUILACTIE NOORDKASTEEL

Elke laatste zondag van de maand
14-16u, parking zeilclub, Oosterweel-
steenweg 1

november

- 20** Beheer 'ns 'n keer (zie pagina 11)
10u-13u, Wolvenberg container
Posthoflei/Singel
Inschrijven verplicht: beheersnkeer@natuurpuntantwerpenstad.be

Lees Natuur.stad digitaal

2800 gezinnen ontvangen vier keer per jaar een tijdschrift met 16 pagina's. Hoeveel ton papier kruipt daarin? Onze drukker werkt wel met chloorvrij 100% gerecycleerd papier, maar toch... Ook Natuur.stad wil zijn ecologische voetafdruk verkleinen en daarom willen we onze leden graag vragen te overwegen of ze hun abonnement-op-papier niet willen omzetten in een digitaal abonnement. Je krijgt dan telkens een prima verzorgde pdf opgestuurd. Zo help je onze druk- en verzendingskosten verlagen en kunnen we meer geld stoppen in onze core business: de stad kwalitatief vergroenen. Wil je overstappen op digitaal? Geef ons een seintje via info@natuurpuntantwerpenstad.be